

ŽEMAIČIAI – Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatai

Parengė Konstantinas SIMUTIS

Mūsų šalies kultūros ir meno žmonėms vienas garbingiausių apdovanojimų – Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija, kurią sudaro pinigine premija, diplomai ir medaliai. Ji Lietuvos ir pasaulio lietuvių bendruomenės kūrėjams skiriama nuo 1989-ųjų už per pastaruosius 7 metus sukurtus reikšmingiausius kultūros ir meno kūrinius. Dabar kasmet skiriama po 6 tokias premijas. Kasmet dvi iš jų gali būti įteikiamos už ilgametį kūrėjo kūrybinį indėlį į kultūrą ir meną. Konkretūs pastarųjų septynerių metų kūrėjų darbai, už kuriuos komisija skiria premijas, dažniausiai neįvardijami. 1989–1991 m. šis apdovanojimas buvo vadinamas Lietuvos nacionaline literatūros, meno ir architektūros premija.

Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatų sąrašą kasmet iki gruodžio 15 d. pateikia Lietuvos kultūros ir meno tarybos siūlymu Lietuvos Respublikos Vyriausybės trejiems metams patvirtinta 11 narių komisija. Ši premija tam pačiam asmeniui gali būti skirta tik vieną kartą. Laureatai apdovanojami Lietuvos valstybės atkūrimo – Vasario 16-osios – dienos proga.

Kas iš kultūros ir meno žmonių, gimusių Žemaitijoje, iki šiol yra buvę šia premija apdovanoti?

PATEIKIAME SĄRAŠĄ:

1989 METAI

Jonas Juškaitis (1933–2019) – poetas ir vertėjas, 1999 m. „Poezijos pavasario“ laureatas. Gimė 1933 m. gegužės 30 d. Jurbarko rajono Kuturių kaime, mirė 2019 m. birželio 30 dieną. Jo kūryba buvo įvertinta ir kitais aukštais apdovanojimais, tarp jų – Jono Aisčio literatūrine premija (2004 m.) už eilėraščių knygą „Eglė vasaros naktį“.

Algirdas Martinaitis – kompozitorius. Gimė 1950 m. gegužės 17 d. Raseinių rajono Paserbenčio kaime. Kiti svarbiausi apdovanojimai: 1997 m. – Kristoforo premija už muziką teatrui, 2000 m. – Didžiojo Lietuvos kunigaikščio (toliau – DLK) Gedimino 5 laipsnio ordinas, 2009 m. – „Auksinis scenos kryžius“ už spektaklius „Sirano de Beržerakas“ (Šiaulių dramos teatras) ir „Life Life“ (Lietuvos rusų dramos teatras; nuo 2022 m. – Vilniaus senasis teatras), 2013 m. „Auksinis scenos kryžius“ už muziką spektakliui „Eglutė pas Ivanovus“ (Lietuvos rusų dramos teatras, režisierius – Jonas Vaitkus).

Henrikas Šablevičius (1930–2004) – aktorius, kino režisierius, dokumentinio kino kūrėjas, scenaristas, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Kino ir televizijos katedros įkūrėjas. Gimė 1930 m. gruodžio 20 d. Raseinių rajono Lyduvėnų kaime, mirė 2004 m. balandžio 26 d. Jis yra apdovanotas ir daugelio tarptautinių kino festivalių premijomis bei prizais, yra gavęs ir valstybinį sovietinės Lietuvos valdžios apdovanojimą.

1991 METAI

Jeronimas Kačinskas (1907–2005) – kompozitorius, dirigentas, pedagogas. Gimė 1907 m. balandžio 17 d. Viduklėje (Raseinių rajonas). 1944 m. pasitraukė į Vakarus. Nuo 1949 m. gyveno Bostone (JAV). Ten 2005 m. rugsėjo 15 d. ir mirė. 2004 m. jam suteiktas Klaipėdos garbės piliečio vardas.

1993 METAI

Viktorija Daujotytė-Pakerienė – literatūros tyrinėtoja, habilituota humanitarinių mokslų daktarė, poetė. Gimė 1945 m. spalio 1 d. (tikroji gimimo data 1944 m. gruodžio 23 d.) Telšių apskri-

ties Varnių valsčiaus Keiniškės kaime. Jos mokslo darbai, kūryba yra įvertinta ir daugeliu kitų aukštų apdovanojimų: 1998 m. – „Varpu“ literatūrine premija, 2002 m. – DLK Gedimino 4 laipsnio ordino Karininko kryžiumi, 2006 m. – Juozo Tumo Vaižganto premija, 2007 m. – Konstitucijos taure (kartu su Edvardu Gudavičiumi), 2008 m. – Gabrielės Petkevičaitės-Bitės premija už knygą „Sauganti sąmonė: literatūra ir patirtis: užrašai“, 2009 m. – Nacionaline pažangos premija už individualų, kūrybišką Lietuvos kultūros bei meno tyrimą ir interpretavimą, 2010 m. – Barboros Radvilaitės medaliu už išskirtinius nuopelnus Vilniaus miesto kultūrai, 2010 m. – Jotvingių premija, 2011 m. – Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos (LATGA) premija, 2013 m. – Lietuvos mokslų akademijos humanitarinių mokslų premija už darbų ciklą „Fenomenologiniai lietuvių literatūros tyrimai (1998–2012)“, 2014 m. – Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Garbės ženklui už nuopelnus Lietuvos mokslui, švietimui ir kultūrai, mokslininkų ir mokytojų ugdymą, kūrybingos lietuviybės stiprinimą, 2015 m. – Antano Baranausko literatūrine premija už knygas „Gīvenu vīna = Gyvenu viena“ ir „Tatā pariejau = Tai parėjau“, parašytas žemaičių tarme ir bendrine lietuvių kalba.

1994 METAI

Regimantas Midvikis (1947–2015) – skulptorius, daugelio dekoratyviųjų ir mažųjų formų skulptūrų, portretų, paminklų autorius. Gimė 1947 m. sausio 5 d. Tauragės rajono Eidintų kaime, mirė 2015 m. birželio 12 d.

Tarp jo žymiausių kūrinių – pirmajam lietuvių kapitonui Liudvikui Stulpinui skirtas paminklas Smiltynės kapinaitėse (1990 m.), 1993 m. Lenkmuose (Skuodo r.) pastatytas paminklas Simonui Daukantui (archit. Adomas Skiežgelas), 1997 m. Klaipėdoje iškilęs paminklas pirmosios lietuviškos knygos autoriui Martynui Mažvydui, nuo 2003 m. Vilnių Gedimino kalno papėdėje puošiantis paminklas karaliui Mindaugui (architektai: Algimantas Nasvytis, Ričardas Krištapavičius, Inesa Alistratovaitė), 2007 m. Panevėžyje pastatytas paminklas Juozui Miltiniui. Jis sukūrė paminklus ir

Kunigaikščiams Oginskiams Rietave, broliams Vileišiams Vilniuje bei daug kitų.

Algirdas Žebrauskas – architektas, visuomenės ir kultūros veikėjas, Vilniaus dailės akademijos profesorius, Žemaičių kultūros draugijos pirmininkas, daugelio kultūrinių, architektūrinių projektų, įgyvendintų Žemaitijoje bei kitose Lietuvos vietose, autorius ir bendraautoris. Gimė 1955 m. sausio 5 d. Plungėje. 2015 m. apdovanotas Lietuvos architektų sąjungos garbės ženklu. Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija jam kartu su kitais kūrėjais paskirta už Rainiuose (Telšių r.) pastatytą Rainių kančių koplyčią.

Arūnas Sakalauskas – skulptorius, Vilniaus dailės akademijos profesorius. Gimė 1952 m. gegužės 13 d. Telšiuose. Jo ir kartu su kitais autoriais sukurtos skulptūros, bareljefai, paminklai puošia daugelį Lietuvos miestų ir mažesnių gyvenviečių: Vilnių, Anykščius, Palangą, Varnius, Vilnių. Jis yra ir Liudviko Rėzos paminklo Kaliningrade (pastatytas 2005 m.) autorius.

Rimas Tuminas – teatro režisierius, pedagogas. Gimė 1952 m. sausio 20 d. Kelmėje. Buvo Lietuvos valstybinio akademinio dramos teatro vadovas ir režisierius. Vilniaus valstybinio mažojo teatro steigėjas, vadovas ir režisierius. 2007–2022 m. buvo Valstybinio akademinio J. Vachtangovo teatro (Maskva) meno vadovas. 2022 m. Rusijai užpuolus Ukrainą, sugrįžo į Lietuvą. Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija jam buvo paskirta už A. Čechovo „Vyšnių sodą“, G. Kanovičiaus „Nusišypsok mums, Viešpatie“ ir B. Brechto „Galijėjus“ pastatymus Vilniuje. Jo kūrybinis darbas Lietuvoje taip pat yra įvertintas ir daugeliu kitų aukštų apdovanojimų: 1998 m. – DLK Gedimino ordino Komandoro kryžiumi už indėlį į tautinę kultūrą, 2009 m. – Lietuvos užsienio reikalų ministerijos garbės ženklu – Lietuvos Tūkstantmečio žvaigžde už nuopelnus garsinant Lietuvos vardą pasaulyje.

1995 METAI

Antanas Leonardas Rubšys – prelatas, Šv. Raš-

(Nukelta į 30 p.)

to profesorius. Gimė 1923 m. lapkričio 5 d. Šilalės rajono Laukuvos seniūnijos Bučių kaime, mirė 2002 m. rugpjūčio 27 d. Niujorke (JAV). Jo palikai ilsisi Laukuvoje. Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija jam paskirta už 1978–1995 m. Senojo Testamento vertimą iš hebrajų, aramėjų ir graikų kalbų bei knygas „Raktas į Senąjį Testamentą“ ir „Raktas į Naująjį Testamentą“.

1996 METAI

Vytautas Valius (1930–2004) – dailininkas (grafikas, tapytojas), pedagogas. Gimė 1930 m. rugpjūčio 24 d. Telšiuose, mirė 2004 m. rugsėjo 28 d. Vilniuje. Jo kūryba yra įvertinta ir kitais aukštais apdovanojimais: 1968 m. apdovanotas II pagrindine premija Talino trienalėje, 1974 m. – Norvegijos II tarptautinės grafikos parodos premija ir LSSR valstybine premija, 1982 m. – premija už estampų ciklą „Vilniaus architektūra“, sieninę tapybą Kristijono Donelaičio „Metų“ motyvais ir Maironio, Justino Marcinkevičiaus, Janinos Degutytės poezijos knygų iliustravimą, 1998 m. – DLK Gedimino ordino Riterio kryžiumi. Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija jam paskirta už tapybos ir grafikos ciklą „Kultūros ekologija“.

1997 METAI

Marcelijus Teodoras Martinaitis (1936–2013) – poetas, eseistas, vertėjas, pedagogas, visuomenės ir kultūros veikėjas, 1975 m. „Poezijos pavasario“ laureatas. Gimė 1936 m. balandžio 1 d. Raseinių rajono Paserbenčio kaime, mirė 2013 m. balandžio 5 d. Vilniuje. Jo kūryba įvertinta ir daugeliu kitų aukštų apdovanojimų: 1984 m. – LSSR valstybine premija, 1995 m. – Pauliaus Širvio literatūrine premija, 1995 m. – DLK Gedimino 4 laipsnio ordinu, 2000 m. – Lietuvos nepriklausomybės medaliu, 2009 m. – Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto literatūros premija, 2010 m. – Žemaitės premija, 2011 m. – Juozo Paukštelio literatūrine premija. 2010 m. M. T. Martinaičiui suteiktas Raseinių rajono garbės piliečio vardas, 2014 m. – Raseinių rajono savivaldybės viešajai bibliotekai suteiktas Marcelijaus Martinaičio vardas.

Donatas Edmundas Sauka (1929–2015) – literatūrologas, tautosakos tyrinėtojas, rašytojas, pedagogas, kultūros ir visuomenės veikėjas. Gimė 1929 m. spalio 13 d. Mažeikiuose, mirė 2015 m. gegužės 16 d. Vilniuje. Jo nuopelnai Lietuvos mokslui ir kultūrai buvo įvertinti ir kitais aukštais apdovanojimais: 1979 m. jam įteiktas LSSR Aukščiausiosios tarybos prezidiumo garbės raštas, 1995 m. įteikta Lietuvos mokslo premija. 1990 m. D. E. Saukai suteiktas LSSR nusipelnusio kultūros veikėjo vardas.

Alfredas Bumblauskas – istorikas, pedagogas, Vilniaus universiteto profesorius, televizijos laidų vedėjas, visuomenės veikėjas, daugelio kultūrinių iniciatyvų autorius ir bendraautoris, Lietuvos Sąjūdžio Seimo tarybos narys, vicepirmininkas (1990–1992 m.). Gimė 1956 m. lapkričio 18 d. Telšiuose. Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija jam paskirta už televizijos laidų „Būtovės slėpiniai“ kūrimą. Jo kultūrinė ir mokslinė veikla yra įvertinta ir kitais aukštais apdovanojimais: 1999 m. – Simono Daukanto premija už publikacijas istorinėmis temomis ir švietėjišką veiklą, 2001 m. – Lenkijos Respublikos ir Lietuvos Respublikos Seimų parlamentinės asamblėjos premija, 2003 m. – Vytauto Didžiojo ordino Riterio kryžiumi, 2006 m. – Belgijos Karūnos ordino Komandoro kryžiumi, Lenkijos Respublikos ordino „Už nuopelnus Lenkijos Respublikai“ Riterio (1998 m.), Karininko (1999 m.), Komandoro (2009 m.) kryžiais, 2007 m. – Lenkijos žurnalo „Przegląd Wschodni“ Aleksander Gieysztor premija, 2008 m. – Nyderlandų Karalystės Oranje-Nassau Riterio ordinu. 2006 m. A. Bumblauskui suteiktas Telšių miesto garbės piliečio vardas.

1999 METAI

Saulius Sondeckis (1928–2016) – dirigentas, smuikininkas, orkestrų vadovas, profesorius. Gimė 1928 m. spalio 11 d. Šiauliuose, mirė 2016 m. vasario 3 d. Vilniuje. 1974 m. jam suteiktas LSSR liaudies artisto, o 1980 m. – SSSR liaudies artisto vardas. 2010 m. jo vardu pavadinta Šiaulių konservatorija. S. Sondeckio nuopelnai kultūrai įvertinti ir daugeliu kitų aukštų apdovanojimų: 1971 m. jam įteikta LSSR valstybinė premija, 1987 m. – SSSR

valstybinė premija, 1994 m. – DLK Gedimino 5 laipsnio ordinas, 1997 m. – DLK Gedimino 1-ojo laipsnio ordinas, 1998 m. – Vyriausybės kultūros ir meno premija. 1999 m. birželio 16 d. jam suteiktas Šiaulių universiteto garbės daktaro vardas, 2000 m. kovo 9 d. – Šiaulių miesto garbės piliečio vardas, 2003 m. – Lietuvos muzikos akademijos garbės daktaro vardas, 2004 m. – Mažeikų rajono garbės piliečio vardas, 2006 m. – Sankt Peterburgo konservatorijos garbės profesoriaus vardas. 2002 m. S. Sondeckiui įteiktas Sausio 13-osios atminimo medalis, 2002 m. – Marijos žemės kryžiaus 4-ojo laipsnio ordinas (Estija), 2003 m. – I klasės Austrijos garbės kryžius, 2009 m. – Rusijos Garbės ordinas. S. Sondeckis buvo Lietuvos muzikų sąjungos garbės narys.

2000 METAI

Romualdas Granauskas (1939–2014) – lietuvių prozininkas, dramaturgas, eseistas, scenaristas, spaudos darbuotojas, pedagogas. Gimė 1939 m. balandžio 18 d. (tikroji data – 1939 m. kovo 18 d.) Mažeikiuose, mirė 2014 m. spalio 28 d. Vilniuje. Tarp žymiausių jo apdovanojimų yra ir šie: 1973 m. – Žemaitės premija, 1987 m. – Juozo Paukštelio literatūrinė premija už apysaką „Gyvenimas po klevu“, 1995 m. – Antano Vaičiulaičio literatūrinė premija už novelę „Su peteliške ant lūpų“, Simono Daukanto premija, 1999 m. – Lietuvos rašytojų sąjungos premija už knygą „Gyvulėlių dainavimas“, 1999 m. – Lietuvos Respublikos Vyriausybės meno premija, Lietuvos rašytojų sąjungos premija, DLK Gedimino 4 laipsnio ordinas, 2004 m. – Gabrielės Petkevičaitės-Bitės premija už romaną „Duburyš“, 2008 m. – Liudo Dovydeno literatūrinė premija už romaną „Rūkas virš slėnių“, 2013 m. – Lietuvos meno kūrėjų asociacijos premija už knygas „Kai reikės nebebūti“ ir „Išvartytieji“, 2013 m. – Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto literatūros premija, 2014 m. – Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto literatūros premija. 2015 m. Skuodo rajono savivaldybės viešajai bibliotekai suteiktas Romualdo Granausko vardas.

Juozas Domarkas – dirigentas, pedagogas, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos profesorius.

Gimė 1936 m. liepos 28 d. Plungės rajono savivaldybės Varkalių kaime. 1986 m. jam suteiktas SSSR liaudies artisto vardas. Kiti žymesni jo apdovanojimai: 1974 m. – LSSR valstybinė premija, 1994 m. – DLK Gedimino 4 laipsnio ordinas, 1998 m. – DLK Gedimino 1 laipsnio ordinas, 2006 m. – Lenkijos Respublikos Kavalieriaus kryžiaus ordinas.

2001 METAI

Šarūnas Bartas – kino filmų režisierius. Gimė 1964 m. rugpjūčio 16 d. Šiauliuose. Kiti žymesni jo apdovanojimai: 1990 m. – „Wisselzak Trophy“ tarptautinio Amsterdamo dokumentinio kino festivalio prizas už kino filmą „Praėjusios dienos atminimui“, 1992 m. – FIPRESCI Berlyno kino festivalio prizas už kino filmą „Trys dienos“, 1995 m. – FIPRESCI apdovanojimas Viennale už kino filmą „Koridorius“, C.I. C.A. E. apdovanojimas Torino Tarptautiniame Jauno Kino Festivalyje (*International Festival of Young Cinema*) už kino filmą „Koridorius“, 2000 m. – CinemAvvenire apdovanojimas (geriausias filmas, atskleidžiantis žmogaus-gamtos sąsajų aspektą) Venecijos filmų festivalyje už kino filmą „Mūsų nedaug“, Lietuvos kinematografininkų sąjungos premija, 2001 m. – „Sidabrinės gervės“ apdovanojimas nominacijoje „Geriausias režisierius“ už kino filmą „Eurazijos aborigenas“, 2005 m. – Lietuvos kinematografininkų sąjungos premija, 2010 m. – „Sidabrinės gervės“ apdovanojimas nominacijoje „Geriausias vaidybinis filmas“ už kino filmą „Eurazijos aborigenas“. Tais pačiais 2010-aisiais metais Estijoje vykusiame „Tamsiųjų naktų“ kino festivalyje (Estija) Š. Barto režisuotas filmas „Eurazijos aborigenas“ pripažintas geriausiu Baltijos šalių filmu. 2016 m. Š. Bartas adovanotas „Sidabrine gerve“ už geriausią režisieriaus darbą, o jo režisuotas filmas „Ramybė mūsų sapnuose“ pripažintas geriausiu metų pilnametražiu filmu.

2002 METAI

Petras Vyšniauskas – džiazo muzikantas, saksofonistas, klarnetistas, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos profesorius, Plungės garbės pilie-

(Nukelta j 32 p.)

tis. Gimė 1957 m. birželio 11 d. Plungėje. Kiti jo gauti aukščiausi apdovanojimai: 1998 m. – DLK Gedimino V laipsnio ordinas, 1997 m. – Lietuvos valstybinė premija, 1999 m. – Lietuvos Vyriausybės meno premija, 2002 m. – „Auksinio disko“ apdovanojimas, 2008 m. – „LT tapatybės“ apdovanojimas už Lietuvos vardo garsinimą kultūros srityje, Pasaulio intelektualios nuosavybės organizacijos apdovanojimas už kūrybinę veiklą, Baltijos Asamblėjos apdovanojimas „Už profesionalų praeities vertybių perteikimą muzikos avangardo kontekste ir baltų identiteto sklaidą pasaulyje“. Jis yra ir dviejų Prancūzijos miestų garbės pilietis, jam įteiktas ir Prancūzijos Garbės medaliu.

Jurgis Juozapaitis – kompozitorius, pedagogas, kultūros ir visuomenės veikėjas. Gimė 1942 m. birželio 29 d. buvusiam Šiaulių rajono Pykuolių kaime. Jo kūryba, darbas yra įvertintas ir kitais aukštais apdovanojimais, 1975–1998 m. – šešiomis Stasio Šimkaus ir dviem Juozo Naujaliao premijomis.

Kornelijus Platelis – poetas, eseistas, vertėjas, valstybės ir kultūros veikėjas, spaudos darbuotojas, 1996 m. „Poezijos pavasario“ laureatas. Gimė 1951 m. sausio 22 d. Šiauliuose. Kiti aukščiausi jo kūrybos ir darbo įvertinimai: 1985 m. – Jotvingių literatūrinė premija už eilėraščių „Jotvingių malda, šuoliuojant į priešą“, 1998 m. – „Varpų“ literatūrinė premija už eilėraščių ciklą, 2010 m. – Lietuvos rašytojų sąjungos premija už eilėraščių rinkinį „Karstiniai reiškiniai“, 2011 m. – DLK Gedimino ordino Riterio kryžius, 2012 m. – Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos premija už publicistiką (knygą „Ir mes praeiname“), 2013 m. – Broniaus Savukyno premija, 2018 m. – Elenos Mezginaitės premija už eilėraščių rinkinį „Įtrūkusios mėnesienos“, 2019 m. – Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto premija už kūrybiškiausią 2018 metų knygą, Lenkijos Respublikos Aukso kryžius.

2003 METAI

Jonas Aleksa (1939–2005) – choro, simfoninio orkestro ir operos dirigentas, meno kolektyvų įkūrėjas, pedagogas, 1975, 1980 ir 1985 metų res-

publikinių dainų švenčių dirigentas. Gimė 1939 m. sausio 27 d. Telšiuose, mirė 2005 m. spalio 17 d. Vilniuje. Jo kūryba įvertinta ir kitais aukštais apdovanojimais. 1970 m. J. Aleksai suteiktas LSSR nusipelnusio artisto, 1978 m. – LSSR liaudies artisto garbės vardas. 1982 m. jis apdovanotas LSSR valstybine premija, 1995 m. – Latvijos nacionaline premija, 1995 m. – DLK Gedimino III laipsnio ordinu.

Petras Dirgėla (1947–2015) – rašytojas (prozininkas, eseistas), vienas ryškiausių istorinio, istoriosofinio romano kūrėjų, lietuviško epo autorius, spaudos darbuotojas, visuomenės ir kultūros veikėjas. 1941–2004 m. rašė ir skelbė apysakas, apsakymus kartu su broliu Povilu Dirgėla.

Petras Dirgėla gimė 1947 m. vasario 21 d. Klaipėdos rajono Endriejavo seniūnijos Žvaginių kaime, mirė 2015 m. kovo 29 d. Vilniuje. Tarp jo svarbiausių apdovanojimų yra ir šie: 1989 m. – Simono Daukanto premija, 1997 m. – Vyriausybės kultūros ir meno premija, 1998 m. – „Varpų“ literatūrinė premija, 2002 m. – Lietuvos Respublikos Vyriausybės meno ir Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos premijos, 2003 m. – Antano Vaičiulaičio literatūrinė premija, 2003 m. – Lietuvos rašytojų sąjungos premija, 2007 m. – DLK Gedimino ordino Riterio kryžius. 2007 m. Petru Dirgėlai suteiktas Gargždų miesto garbės piliečio vardas.

Jonas Vaitkus – teatro ir kino režisierius, teatro pedagogas. Gimė 1944 m. gegužės 20 d. Raseinių rajono Betygalos seniūnijos Armonų kaime. Tarp žymiausių jo apdovanojimų yra ir šie: 1987 m. – LSSR valstybinė premija, 1990 m. – „Scotman Fringe First Award“ Edinburgo Fringo festivalyje (Škotija), 1990 m. – „Auksinės vilnos“ prizas už geriausią muzikinį filmą Tarptautiniame muzikinių filmų festivalyje Tbilisyje (Gruzija), 1996 m. – Šv. Kristoforo prizas kaip geriausiam metų režisieriui, 2007 m. – „Auksinis scenos kryžius“ kaip geriausiam teatrinio sezono režisieriui už spektaklį „Burgundo kunigaikštystė“, 2008 m. – „Auksinis scenos kryžius“ kaip geriausiam metų režisieriui už Petro Vaičiūno komediją „Patriotai“ (Valstybinis jaunimo teatras) ir Davido Harrowerio dramą „Juodvarnis“ (Audronio Liugos produkcija), 2013 m. –

„Auksinis scenos kryžius“ už spektaklio „Eglutė pas Ivanovus“ režisūrą (Lietuvos rusų dramos teatras). 2010 m. J. Vaitkus pripažintas geriausiu nacionalinės dramaturgijos festivalio „Versmė“ režisieriumi (už spektaklius „Mergaitė, kurios bijojo Dievas“ bei „Barbora ir Žygimantas“), 2011 m. – geriausiu Baltijos šalių festivalio režisieriumi (už spektaklį „Mergaitė, kurios bijojo Dievas“, Ryga).

2004 METAI

Rytis Mažulis – kompozitorius, pedagogas, vienas ryškiausių Lietuvos šiuolaikinės muzikos kūrėjų, atstovaujantis vadinamajai superminimalizmo kryptčiai. Gimė 1961 m. vasario 23 d. Šiauliuose. Jo kūriniai atliekami Lietuvoje, Didžiojoje Britanijoje, Belgijoje, Švedijoje, daugelyje kitų šalių.

Audronė Vainiūnaitė – smuikininkė, pedagogė, profesorė, Valstybinio Vilniaus styginio kvarteto narė. Gimė 1942 m. liepos 1 d. Šiauliuose. Ji yra apdovanota ir Lježo styginių kvartetų konkurso I premija (1972), LSSR valstybine premija (1979), Lietuvių fondo daktaro A. Razmos premija (JAV, 2002), Baltijos Asamblėjos premija (2005), DLK Gedimino ordino Karininko kryžiumi (1999).

2005 METAI

Juozas Aputis (1936–2010) – prozininkas, vertėjas, redaktorius, spaudos darbuotojas. Gimė 1936 m. birželio 8 d. Raseinių rajono Balčių kaime, mirė 2010 m. vasario 28 d. Vilniuje. Jo kūryba įvertinta ir daugeliu kitų apdovanojimų: 1971 m. – Žemaitės premija už apsakymą „Erčia, kur gaivus vanduo“, 1996 m. – Juozo Paukštelio literatūrinė premija už knygą „Smėlynuose negalima sustoti“, 1996 m. – DLK Gedimino 4 laipsnio ordinu, 1997 m. – Antano Vaičiulaičio literatūrine premija, 1998 m. – Vyriausybės kultūros ir meno premija, 2001 m. – literatūrine „Varpų“ premija už esė „Atminties pašvaistės“, 2004 m. – „Imbiero vakarų“ Jurgio Kunčino vardo premija, 2005 m. – Petro Cvirkos literatūrine premija už novelių knygą „Vieškelyje džipai“.

Vytautas Laurušas (1930–2019) – kompozitorius, pedagogas, profesorius, kultūros, visuomenės ir partinis veikėjas. Gimė 1930 m. gegužės 8 d. Šiauliuose, mirė 2019 m. balandžio 29 d. Vilniuje. 1975 m. jam suteiktas LSSR nusipelnusio meno veikėjo vardas, 1980 m. – LSSR liaudies artisto vardas. 1980 m. jis apdovanotas LSSR valstybine premija, 2003 m. – Lietuvos Vyriausybės premija, 2003 m. – DLK Gedimino ordino Karininko kryžiumi.

2006 METAI

Nijolė Lukšionytė-Tolvaišienė (1954–2014) – menotyryninkė, architektūros istorikė, humanitarinių mokslų daktarė, pedagogė. Gimė 1954 m. balandžio 30 d. Klaipėdos rajono Vėžaičių seniūnijos Ežaičių kaime, mirė 2014 m. lapkričio 28 d. Kaune. Ji yra apdovanota ir žurnalo „Literatūra ir menas“ premija už dailės ir architektūros kritiką (1984 m.), Lietuvos architektų sąjungos Kauno skyriaus diplomu už architektūros mokslo ir kritikos darbus (2001 m.), Lietuvos dailės istorikų draugijos diplomu už geriausius 2002–2003 m. menotyros leidinius (2003 m.).

Rimantas Sakalauskas – skulptorius. Gimė 1951 m. birželio 10 d. Šiauliuose. Jis apdovanotas ir Respublikos jaunųjų dailininkų parodos prizų (1980 m.), Lietuvos dailininkų sąjungos auksiniu ženkle (2000 m.).

2007 METAI

Zinaida Nagytė-Katiliškienė (slapyvardis Liūnė Sutema (1927–2013)) – poetė, vertėja. Gimė 1927 m. liepos 5 d. Mažeikiuose. 1944 m. su tėvais pasitraukė į Vakarų. Nuo 1949 m. gyveno JAV. Mirė 2013 m. sausio 17 d. Čikagoje (JAV). Kiti aukščiausi apdovanojimai: 1975 m. – Vinco Krėvės literatūros premija už poezijos knygą „Badmetis“ (JAV), 1982 m. – Lietuvių rašytojų draugijos premija už „Vendetą“ (JAV). Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija jai buvo paskirta už dvasinės saugos poeziją rinkinyje „Tebūnie...“ (įteikta 2008 n. vasario 17 d. Lemonte).

(Nukelta į 34 p.)

2008 METAI

Antanas Gailius – poetas, vertėjas, spaudos darbuotojas, redaktorius. Gimė 1951 m. balandžio 11 d. Jurbarko rajono Švendriškių kaime. Jo kūryba yra įvertinta ir šiais aukštais apdovanojimais: 1993m. – Austrijos kultūros ministerijos paskatinamąja premija už knygą „Dešimt austrų poetų“, 2000 m. – fondo „Į laisvę“ metine premija, 2004m. – Lietuvių PEN centro premija „Metų vertėjo krėslas“, 2005m. – DLK Gedimino ordino Karininko kryžiumi. 2010 m. jo išversta H. Müller knyga „Amo sūpuoklės“ įtraukta į metų vertingiausių verstinių knygų trumpąjį sąrašą. Į šį sąrašą 2011 m. įtraukta ir jo išversta to paties autoriaus knyga „Šiandien būčiau geriau savęs nesutikęs“, o C. Nooteboom knyga „Ritualai“ – į ilgąjį sąrašą.

2014 m. A. Gailiaus eilėraščių rinkinys „Penkiapėdžio sugrįžimas“ nominuotas Metų poezijos knygos rinkimuose.

Rūta Regina Staliliūnaitė-Matulionienė (1938–2011) – aktorė, kultūros ir visuomenės veikėja, buvusi aktyvi Teatro sąjungos, M. K. Čiurlionio draugijos, Kauno menininkų namų meno kolegijos narė. Gimė 1938 m. sausio 21 d. Šiauliuose, mirė 2011 m. gegužės 9 d. Kaune. Ji buvo viena žymiausių XX a. pab.–XXI a. pr. lietuvių moterų aktorių. Kiti aukščiausi apdovanojimai: 1970 m. jai suteiktas LSSR nusipelnusios artistės vardas, 1980m. – LSSR liaudies artistės vardas. 2001 m. aktorė buvo pripažinta įsimintiniausia Kauno menininke. 2004 m. jai suteiktas Kauno miesto garbės pilietės vardas. 1973 m. aktorė buvo apdovanota LSSR valstybine premija, 1998 m. – „Kristoforo“ prizui, 1998 m. – Vyriausybės kultūros ir meno premija, 1998 m. – DLK Gedimino ordino Karininko kryžiumi, 2011 m. – Auksiniu scenos kryžiumi už viso gyvenimo nuopelnus Lietuvos teatrui.

2009 METAI

Romualdas Rakauskas (1941–2021) – fotožurnalistas, Lietuvos fotomenininkų sąjungos narys, savaitraščio „Nemunas“ bendradarbis, Tarptautinės meninės fotografijos federacijos (FIAP) garbės narys (1976). Gimė 1941 m. rugpjūčio 19 d. Akme-

nėje, mirė 2021 m. rugsėjo 15 d. Kaune. Jo kūryba įvertinta ir kitais aukštais apdovanojimais: 1966m. – V. Mickevičiaus-Kapsuko premija, 1970 m. – Komjaunimo premija. 1980 m. jam suteiktas Nusipelnusio žurnalisto garbės vardas, 1997 m. – Lietuvos fotomenininkų sąjungos garbės nario vardas.

2010 METAI

Ichokas Meras (1934–2014) – rašytojas (prozininkas, scenaristas). Gimė 1934 m. spalio 8 d. Kelmėje, nuo 1972 m. gyveno Izraelyje, mirė 2014 m. kovo 13 d. Tel Avive (Izraelis). Jo kūryba įvertinta ir šiais aukštais apdovanojimais: 1973 m. – Izraelio valstybės Prezidento Zalmano Šazaro literatūrine premija, 1973 m. – Tarptautine atminimo, pagarbos ir meistriskumo Holokausto literatūrine premija, 1976 m. – Lietuvių rašytojų draugijos (JAV) premija, 1976 m. – Rafaelio literatūros premija, 1981 m. – Sionistų federacijos literatūrine premija, 1995 m. – DLK Gedimino 3 laipsnio ordinu, 1996m. – Lietuvių rašytojų draugijos (JAV) premija, 1998 m. – Izraelio valstybės Prezidento literatūrine premija, 2005 m. – Žemaitės premija.

Virgilijus Kęstutis Noreika (1935–2018) – dainininkas, kultūros ir visuomenės veikėjas, ilgametis Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro vadovas. Gimė 1935 m. rugsėjo 22 d. Šiauliuose, mirė 2018 m. kovo 3 d. Vilniuje. 1964 m. jam suteiktas LSSR nusipelnusio artisto vardas, 1967m. – LSSR liaudies artisto vardas, 1970 m. – SSRS liaudies artisto vardas, 1991 m. – Baltimorės miesto ir Merilendo valstijos (JAV) garbės piliečio vardas, 2009 m. – Estijos muzikos ir teatro akademijos garbės daktaro vardas, 2015 m. – Šiaulių miesto garbės piliečio vardas. 2010 m. Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija jam paskirta už aukščiausią vokalinį meistriskumą ir neblėstantį talentą. Kiti aukščiausi V. K. Noreikos apdovanojimai: 1960m. – LSSR valstybinė premija, 1970 m. – LSSR valstybinė premija, 1995 m. – DLK Gedimino 4 laipsnio ordinas, 1995 m. – Švedijos karališkojo „Šiaurės žvaigždės“ I laipsnio ordino Riterio kryžius, 1997m. – Lietuvos operos bičiulių draugijos „Kipro“ apdovanojimas, 2001m. – Lietuvos muzikų sąjungos „Auksinio disko“ apdovanojimas,

2003m. – ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Didysis kryžius, 2004 m. – Vyriausybės kultūros ir meno premija, 2005 m. – Tautinių mažumų ir išsvijios departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Garbės aukso ženklas „Už nuopelnus“, 2005 m. – Estijos „Baltosios žvaigždės“ II laipsnio ordinas, 2007 m. – Nacionalinė kultūros pažangos premija, 2015 m. Puškino medalis (Rusija).

Rolandas Rastauskas – poetas, eseistas, dramaturgas, vertėjas, pedagogas. Gimė 1954 m. spalio 13d. Šiauliuose. Kiti aukščiausi apdovanojimai: 2005 m. – Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto literatūros premija, 2006 m. – Ievos Simonaitytės premija, 2015 m. – Jotvingių premija, ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Riterio kryžius, 2020m. – Jurgio Kunčino vardo premija. 2016 m. jam suteiktas Klaipėdos kultūros magistro vardas.

2012 METAI

Žilvinas Kempinas – vizualaus meno kūrėjas. Gimė 1969 m. gegužės 27 d. Plungėje. 1998 m. Lietuvoje apdovanotas už geriausią metų sceninį apipavidalinimą. Nuo 1997 m. gyvena ir kuria Niujorke (JAV).

2013 METAI

Juozas Budraitis – kino, televizijos ir teatro aktorius, fotomenininkas, diplomatas. Gimė 1940m. spalio 6 d. Kelmės rajono Liepynų kaime. Yra įvertintas ir kitais aukštais apdovanojimais. 1974 m. jam suteiktas LSSR nusipelnusio artisto, 1982m.– LSSR liaudies artisto vardas. 2003m. apdovanotas ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro kryžiumi, 2020 m. – Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos garbės ženklu „Lietuvos diplomatijos žvaigždė“.

2014 METAI

Regimantas Adomaitis (1937–2022)– Lietuvos kino ir teatro aktorius, 1988 m. Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys. Gimė 1937 m. sausio 31d. Šiauliuose, mirė 2022 m. birželio 20 d. Vilniuje. 1973 m. jam suteiktas LSSR nusipelnusio artisto, 1979 m. – LSSR liaudies artisto, 1985 m. – SSSR

liaudies artisto vardas. Kiti svarbiausi jam įteikti apdovanojimai: 1981 m. – Vokietijos (VDR) nacionalinė premija, 1982 m. – LSSR valstybinė premija, 1997 m. – DLK Gedimino ordino Komandoro kryžius, 2000 m. – Lietuvos nepriklausomybės medalis, 2012 m. – ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro kryžius, 2017 m.– tarptautinė premija „Baltijos žvaigždė“ (Rusija).

Rolandas Palekas – architektas, pedagogas, profesorius, Lietuvos mokslų akademijos narys (2017). Gimė 1963 m. kovo 12 d. Šilalės rajono Kvedarnos miestelyje. Yra įvertintas ir kitais aukštais apdovanojimais, tarp jų ir Lietuvos architektų sąjungos garbės ženklu (2014).

2018 METAI

Vytautas Martinkus – rašytojas (prozininkas, eseistas), literatūros kritikas, literatūrologas, pedagogas, visuomenės veikėjas, inžinierius, filosofas, profesorius, Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys (literatūra). Gimė 1943 m. gegužės 28 d. Jurbarko rajono Jerubiškių kaime. Jis yra gavęs ir kitų aukštų apdovanojimų: 1985 m. – LSSR valstybinę premiją už romaną „Medžioklė draustinyje“, 1999m.– Juozo Paukštelio literatūrinę premiją už romaną „Simonija“, 2003 m. – ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Karininko kryžių, 2004m.– Lietuvos Respublikos Vyriausybės kultūros ir meno premiją, 2008 m. – Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos apdovanojimą „LATGA-A Aukso žvaigždė“, 2010 m. – Liudo Dovydeno literatūrinę premiją už istorinį romaną „Žemaičio garlėkys“, 2011m.– Lietuvos meno kūrėjų asociacijos premiją už monografiją „Estetinė literatūros gyvybė“, 2012 m. – Lietuvos mokslų akademijos vardinę Vinco Krėvės mokslo premiją už darbų ciklą „Vertybinė šiuolaikinės lietuvių prozos samprata“, 2013 m. – Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos garbės ženklu „Nešk savo šviesą ir tikėk“, 2013 m. – Vilniaus miesto savivaldybės padėkos raštą, 2013 m. – Jurbarko rajono savivaldybės ženklu „Už nuopelnus Jurbarko karštui“, 2014 m. – Kauno miesto burmistro Jono Vileišio pasidabruotą medalį.

2019–2023 m. iš Žemaitijos kilę kultūros ir meno veikėjai Lietuvos nacionaline kultūros ir meno premija nebuvo apdovanoti.